

16 PUNT DE VISTA

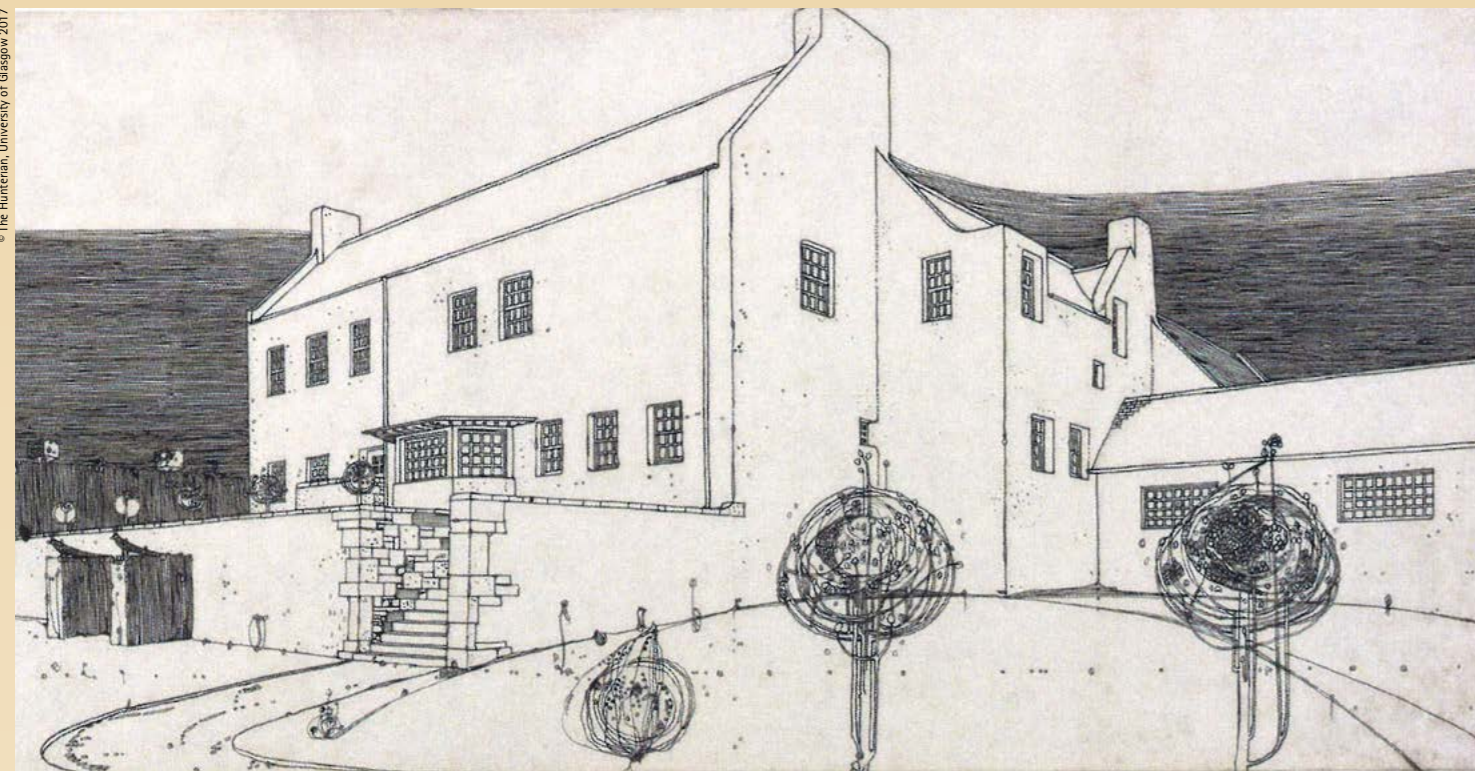
Windyhill House: tradició i modernitat; continuïtat i evolució

Ruairidh C. Moir
Arquitecte i professor a la Universitat de Strathclyde, Glasgow
ruairidh@bard.scot

El 1901, l'arquitecte de Glasgow Charles Rennie Mackintosh va construir una casa extraordinària per a un dels pocs mecenes de la seva carrera, William Davidson. El fet que es tractés d'un client cultivat, li va possibilitar per primera vegada el control total del seu disseny. La Casa Windyhill encara es manté a Kilmacolm, un municipi a uns 25 quilòmetres de Glasgow, com el primer prototip de casa de Mackintosh, i marca un punt d'inflexió en l'evolució de la seva obra.

L'encàrrec li va arribar en una època força atrafegada per al jove Mackintosh: després d'haver completat la primera fase de la Glasgow

School of Art (1897-1899), es va casar amb la seva musa, Margaret Macdonald, i el 1900 va participar en la 8a exposició de la Secession a Viena, on entraria en contacte amb Josef Hoffmann i Joseph Maria Olbrich, entre d'altres. Val a dir, però, que Windyhill era un encàrrec independent, fora del despatx de Honeyman & Keppie, on Mackintosh treballava i del qual aviat esdevindria soci. Els esbossos de Windyhill li són molt característics, si bé delaten un treball fet amb rapidesa. En un dibuix en perspectiva, hi manquen algunes llucanes, i en uns altres va anotar malament algunes elevacions, la qual cosa ha provocat nombrosos errors en les interpretacions que els historiadors n'han fet des d'aleshores. Hi ha

Drawing for Windyhill House seen from the south-west, made by Charles Rennie Mackintosh in 1900

Dibuix per a la casa de Windyhill vista des del sud-oest, fet per Charles Rennie Mackintosh el 1900

esborralls que mostren allà on la mà de l'arquitecte va escampar tinta pel paper, si bé aquestes petites imperfeccions empal·lideixen davant l'edifici realitzat.

El terreny on s'havia de construir la casa quedava partit per un penyal rocós, de manera que la va situar en el coronament del vessant. Amb una planta en forma de L, la casa consta d'una ala principal orientada est-oest i una ala perpendicular de servei. Com passa en molts dels dissenys de Mackintosh, situa una paret divisòria longitudinal per separar els espais de servei dels espais servits. En aquest cas organitza la funció principal a partir d'un passadís de belles proporcions, il·luminat des de l'est i des de la torre de l'escala. La seqüència d'entrada i de recorregut per la casa està curiosament coreografiada. S'hi accedeix travessant un

pati on destaca un estany quadrat per després fer un gir de noranta graus abans d'arribar al porxo amb terra de mosaic que precedeix el vestíbul. Aquí ens dona la benvinguda una llar de foc amb una estructura de pilars i

Windyhill marca un punt d'inflexió en l'evolució de l'obra de Mackintosh

unes finestres emplomades llargues i verticals, especialment innovadores per a l'època, que l'inunden de llum i alhora permeten que un exquisit

llinda similar a la dels pilars de la porta d'entrada a la finca, que ens recorda el lloc d'on tot just venim. La torre de l'escala està orientada sobre el mateix eix que el vestíbul, amb la qual cosa es crea un flux agradable i sinuós entre els diferents nivells. L'escala presenta

POINT OF VIEW 17

Windyhill House: Tradition and Modernity; Continuity and Evolution

Ruairidh C. Moir
Architect and lecturer, University of Strathclyde, Glasgow
ruairidh@bard.scot

In 1901, the Glaswegian architect, Charles Rennie Mackintosh, completed an extraordinary house for one of the few patrons of his career, William Davidson. Due to his enlightened client, it would be the first time he had unbridled control over the design. Windyhill House still stands in Kilmacolm, a town about 25 kilometres from Glasgow, as Mackintosh's first prototype house and marks an evolutionary point in his oeuvre.

This commission came at a busy time for the young Mackintosh. Having completed the first phase of the Glasgow School of Art (1897-1899) he was to marry his muse, Margaret Macdonald, as well as contribute to the eighth Secession exhibition in Vienna in 1900, bringing him into contact with Josef Hoffmann and Joseph Maria Olbrich, among others. It is curious to note, however, that Windyhill was an independent commission, not executed within the practice of Honeyman & Keppie, where Mackintosh worked and would soon become partner. The drawings of Windyhill are characteristically his own, though they exhibit signs of working quickly. Some dormers are omitted in a perspective drawing and in another set he has mislabelled some elevations, causing a stack of errors in the accounts of historians ever since. Smudged blots permanently mark where the architect's hand has dragged ink across the paper, though these

minor imperfections pale into insignificance when considering the realised building.

Encountering a site bisected by a rocky crag, he placed the house along the crown of the slope. Broadly L-shaped in plan, the house is arranged with a principal wing orientated east-west with a servant wing perpendicular. As in many of Mackintosh's plan typologies, he places a longitudinal spine wall to separate serving and served spaces. Here, he arranges primary function, off a handsomely proportioned hallway, lit from the east and from the adjacent stair tower. The entry sequence and journey through the

Windyhill marks an evolutionary point in Mackintosh's oeuvre

house is carefully choreographed. Entering through a courtyard marked by a square pond, you are made to take a series of ninety-degree turns before arriving at the mosaic-floored porch before the hall. Here, you are greeted by a fireplace featuring a post-and-lintel arrangement similar to that of the boundary gate posts, reminding you where you have come from. The stair tower is orientated on the same axis as the hall, creating a pleasurable and sinuous flow between levels. This staircase features long vertical leaded windows, particularly novel for their time, flooding the stair with light and also allowing an exquisite candelabrum to radiate to the gardens when lit

Present-day view of Windyhill from the north-west

Windyhill avui en dia, vista des del nord-oest

The stair tower is one of the distinctive features of the house
La torre de l'escala és un dels trets distintius de la casa

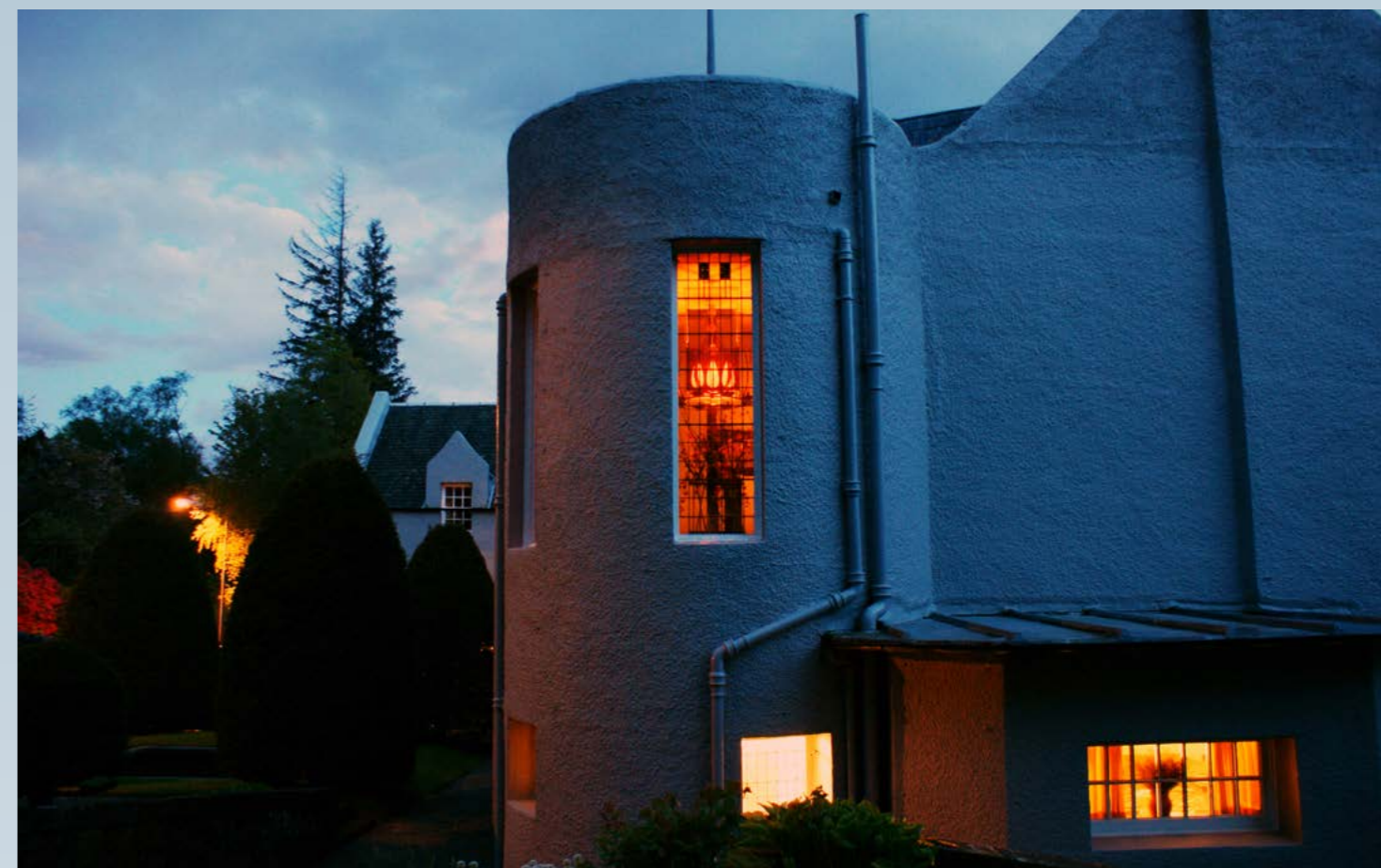
POINT of view¹⁹

each evening. Mackintosh's fascination with natural emblems is well documented and is evident at Windyhill. The candelabrum perhaps represents "bloom", adjacent to the tapering newel post, representing the "tree of life", a recurring motif in his architecture. This is further reinforced by stained and enamelled glass used to mark thresholds along the journey. Blues are situated on the eastern axis at the perimeter of outside world and inside haven. Greens are found at boundaries of the bedrooms and adjacent to the pinks which feature in the drawing room, candelabrum and master bedroom.

Mackintosh designed furniture, fittings and stencilwork specifically for Windyhill. In the master bedroom, fine abstracted rose bushes are asymmetrically disposed on walls, coming into balance only when viewing one's reflection in the cheval mirror. Quoting from the ancient castellated architecture of Scotland, Mackintosh places a barrel vault over the bed, delineating a more sacred space. Further influences of Scottish castles are notable on the exterior where the architect uses harling (roughcast) to unify the elements of the composition into a harmonious whole. Where it was fashionable to use stone quoins, reveals and skews, here Mackintosh has none. He abuts each opening on the facades with this single material, creating a stark contrast between solid and void as well as the composition of the volumes. Although this provoked mild shock at the time, it is clear to see that Mackintosh has experimented with a vernacular construction technique in a

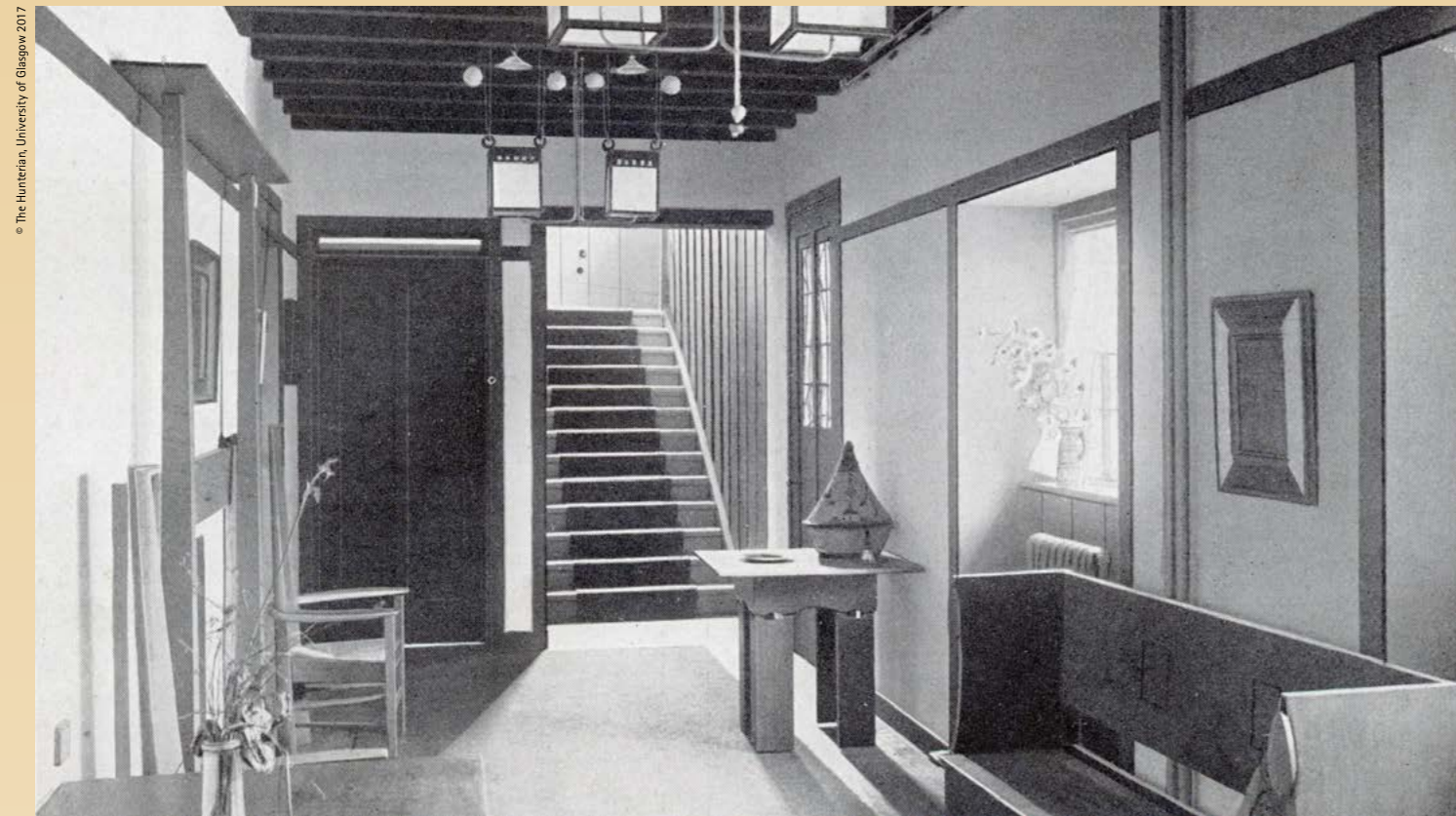

Fireplace in the dining room
Llar de foc del menjador

The long windows of the stair tower increase their protagonist role at night
De nit, els finestrals allargassats de la torre de l'escala tenen més protagonisme

20 PUNT DE VISTA

Main hall of the house. Image published in the magazine *Dekorative Kunst*, No 5, 1902
Vestíbul principal de la casa. Imatge publicada a la revista *Dekorative Kunst*, núm. 5, 1902

canelobre irradiï cap als jardins quan s'encén cada vespre. A Windyhill hi trobem ben documentada la fascinació de Mackintosh pels motius naturals. El canelobre representa potser "la floració" al costat del pilar afilat de l'escala, que representa "l'arbre de la vida", un motiu recurrent en la seva arquitectura. Reforcen aquesta idea els vitralls lacats utilitzats per marcar els llindars al llarg del recorregut. Els blaus es troben a l'eix oest en el perímetre del món exterior i el refugi interior. Els verds, als límits dels dormitoris i adjacents als roses presents a la sala de dibuix, al canelobre i al dormitori principal.

Mackintosh va dissenyar els mobles, els equipaments i els estergits expressament per a Windyhill. A les parets del dormitori principal hi trobem bells rosers abstractes disposats de manera asimètrica, que només s'equilibren quan veiem el nostre propi reflex en el mirall basculant. Recordant l'antiga arquitectura emmerletada d'Escòcia, Mackintosh situa una volta de canó damunt el llit, descrivint un espai més sagrat. També a l'exterior, on l'arquitecte utilitza guix gruixut per unificar els elements de la composició en un tot harmònic, és notable la influència dels castells escocesos. Allà on la moda dictava l'ús de pedres cantoneres, brancals i rematada del capcer, Mackintosh no va utilitzar cap d'aquests elements. Sosté cada obertura de les façanes únicament amb el guix gruixut, creant un fort contrast entre el sòlid i el buit, i l'utilitza també en la composició dels volums. Tot i que va provocar certa sorpresa en l'època, queda palès que Mackintosh va experimentar amb una tècnica constructiva vernacle d'una manera contemporània, cosa que suggereix la recerca d'una nova

articulació de l'arquitectura. Dos anys abans ja havia contemplat idees similars en els dissenys mai realitzats d'un poble ideal i una casa pairal, però Windyhill seria el primer lloc on aquestes idees fructificarien.

Un estudi detallat dels esbossos mostra que Mackintosh utilitza el pla com a generador, tant en la disposició com en la jerarquia dels espais i els volums, que es manifesta després als exteriors. L'elevació meridional és especialment reeixida, malgrat la fragmentació de la natura. Aquí, una àmplia xemeneia ancora la teulada principal, i es repeteix més enllà, en l'ala del servei, en una llucana. La relació entre les dues queda reforçada per l'ús de la mateixa proporció a escala entre elles. El que pot semblar un patró atzarós i *ad hoc* en les formes i els volums elementals del finestrament, és de fet una composició molt pensada i abstracta. Durant la construcció es van produir diversos canvis respecte de l'esquema dissenyat per l'arquitecte; per exemple, es va reduir l'alçada del mirador sobre la sala de joc. I el que és més important, originàriament estava previst que l'ala del servei de l'edifici quedés un nivell per sota de la casa principal. No s'havia parat atenció a aquest canvi d'intenció fins fa poc, quan l'enginyer Tom Hay i jo mateix vam trobar grans protuberàncies de roques al sòl que n'assenyalarien una explicació plausible.

Mackintosh va visitar la casa amb freqüència al llarg dels anys. Un membre de la família recordava més tard unes vacances en què, mentre repartia regals disfressat de Pare Noel, la barba falsa se li va encendre en tocar les espelmes enceses de l'arbre. Un Davidson de reflexos ràpids va arrossegar "l'oncle Tosh" fora, fins a l'estany, i va evitar així un possible

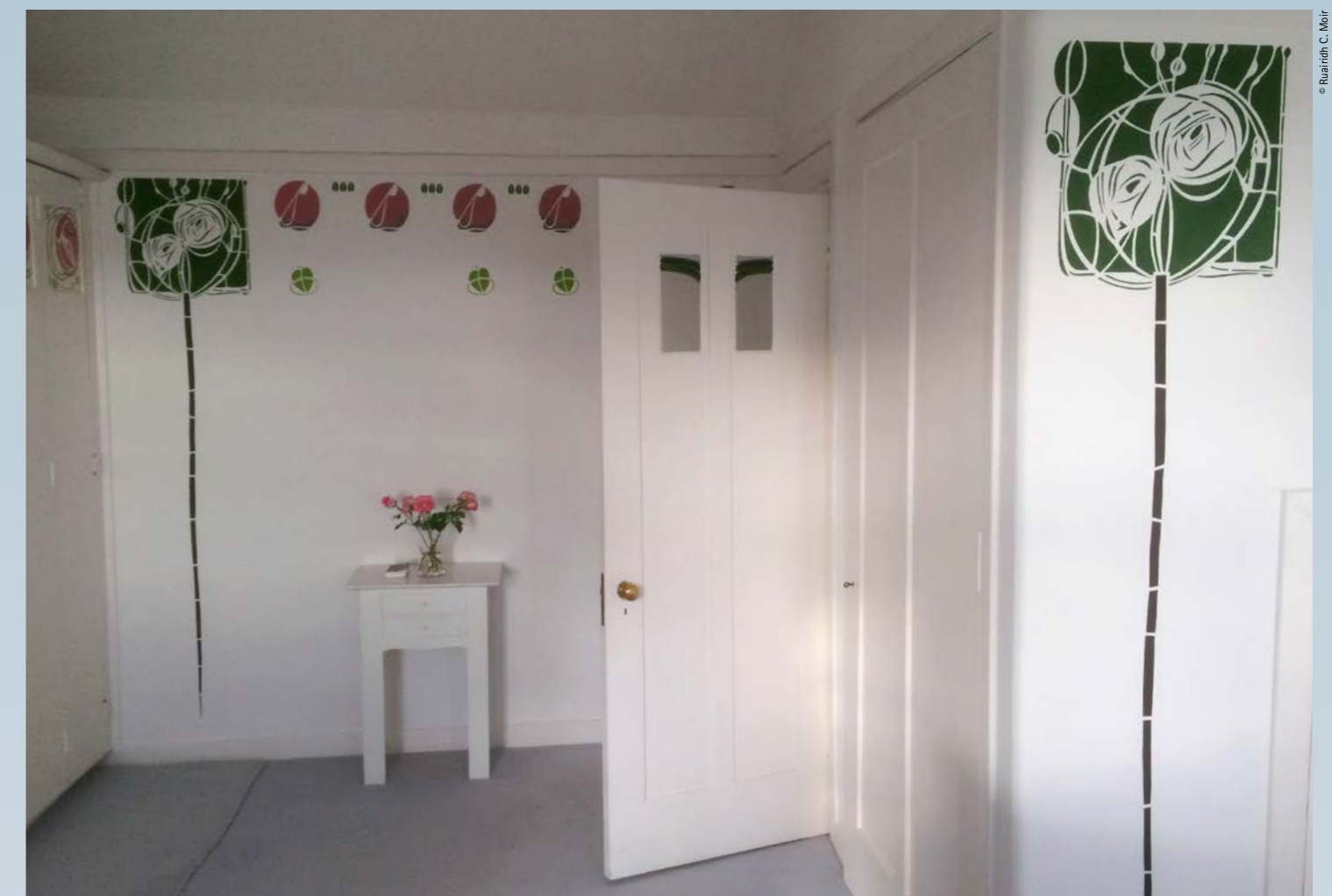
POINT OF VIEW²¹

contemporary manner, suggesting a quest for a new articulation of architecture of his own making. He had previously envisaged similar ideas two years earlier with the unbuilt designs for an ideal town and country house, but Windyhill would be the first time these ideas would fully come to fruition.

Further study of drawings shows that Mackintosh is using the plan as generator in both the disposition and hierarchy of spaces and volumes, which is then manifested on the exteriors. The Southern elevation is particularly pleasing despite its fragmented nature. Here, a broad chimney anchors the main roof, which is then replicated in a dormer window further along on the servant wing. The relation between the two is reinforced by using the same proportional ratio in scale between each. What may appear as a haphazard and ad-hoc fenestration pattern on the elemental massing elements is actually a highly considered and abstract composition. Construction saw several changes to the scheme as designed by the architect, such as the bay over the play room being reduced in height. More significantly, the servant wing of the building was originally intended to be on a level lower than that of the main house. This change of intent has not received attention until recently, when engineer Tom Hay and myself found

Canted bay window in the drawing room
Finestral escairat a la sala d'estar

Decorative motifs at entrance of the master bedroom
Motius decoratius a l'entrada de la cambra principal

1901 image of the eastern, street façade

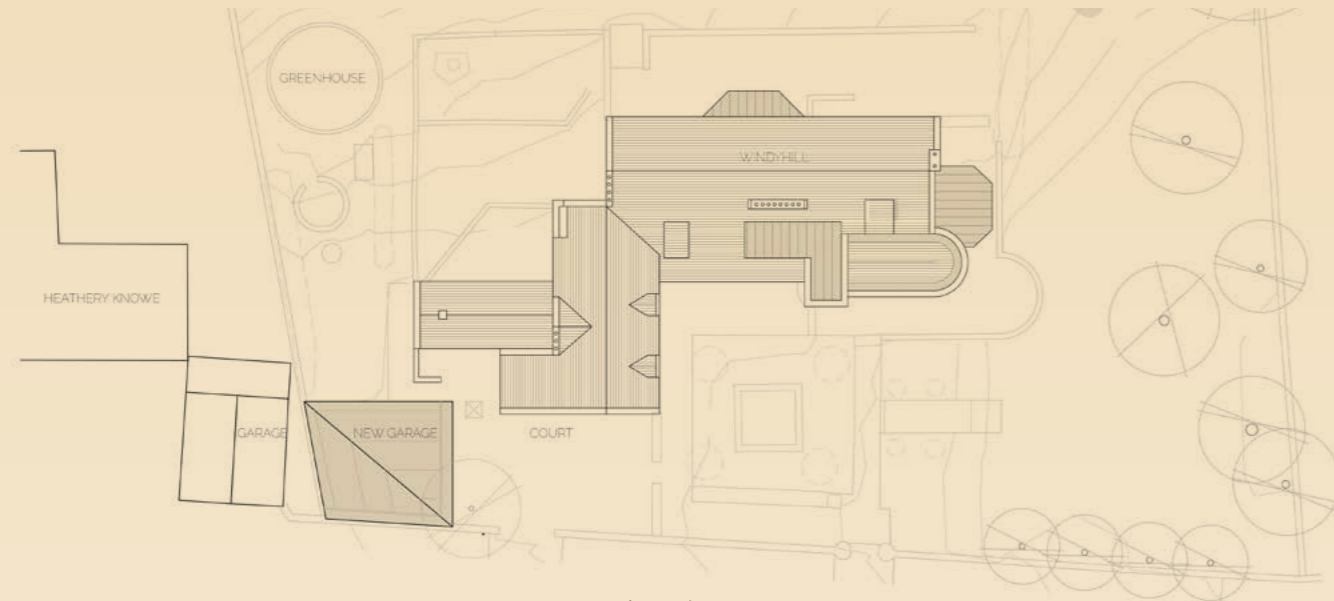
Imatge de 1901 mostrant la façana est, que dona al carrer

desastre! La història de la família Davidson està lligada a la de la casa. Recentment, es van descobrir les inicials "HRD" (Hamish Reid Davidson) ratllades en un vidre de la sala de joc.

La meua estima per Windyhill augmenta per la puresa de la seva expressió, així com per la seva contribució al desenvolupament d'un arquitecte per qui sento gran admiració. Actualment està relativament menysvalorada en comparació amb The Hill House, per exemple, però a banda de la School of Art, Windyhill és l'única obra major de Mackintosh que encara s'utilitza per a la seva funció original. David Cairns, el propietari de la casa, n'ha fet restaurar el mobiliari, els elements fixos i els equipaments amb rigor acadèmic, protegint la casa per a futures generacions. El fet que sigui un espai habitat ha potenciat l'aspecte domèstic de la casa: les llars de foc encara s'encenen, encara s'hi prepara i s'hi serveix menjar, i una bella col·lecció d'art n'adorna les parets, igual que en l'època de Davidson. La influència de Cairns a Windyhill és tan important com ho va ser la de Davidson, que la va encarregar.

Per tal de mantenir la casa actualitzada d'acord amb els requisits de la vida moderna, se m'ha demanat que dissenyi un nou garatge a la cantonada sud-est, que substituirà un garatge dels volts de 1980. Aquesta feina m'ha permès iniciar un treball de recerca d'aquest edifici que va ser tan crucial en el desenvolupament d'un dels creadors més innovadors i originals d'Europa. Partint de les idees i les intencions de Mackintosh a Windyhill per crear una narrativa per al nou garatge, s'estableix un diàleg harmoniós entre la nova inserció i el teixit construït original. No cerca emular el disseny de Mackintosh, sinó més aviat dibuixar uns contrastos curosos per mitjà de la transformació i la variació en les qualitats dels materials. La idea és que aquesta nova petita construcció, pertanyent al nostre temps, refermi una obra mestra del segle XX. La història de la Windyhill de Mackintosh segueix evolucionant i madurant amb el temps.

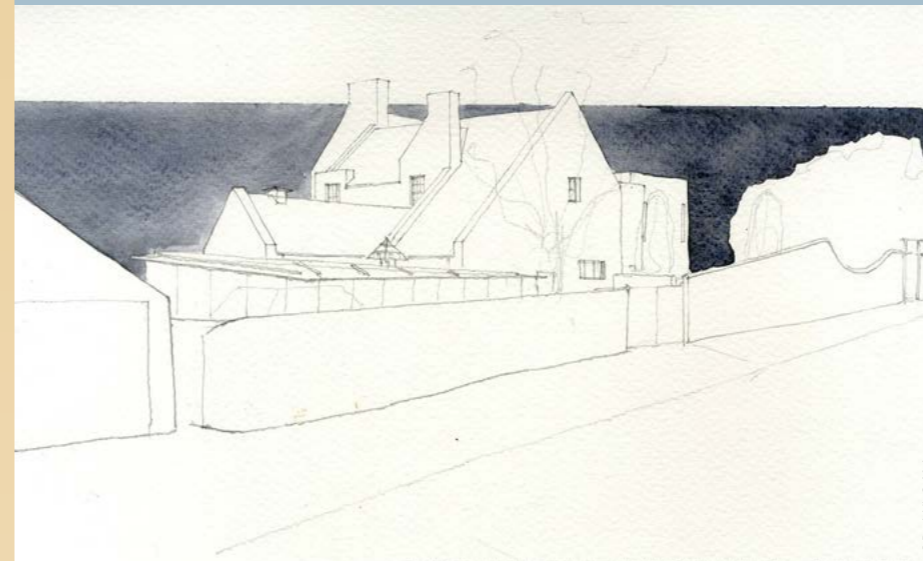
www.bard.scot
www.mackintosh-architecture.gla.ac.uk

Plan of the site, with the new garage drawn (in grey) on the south-east corner, to the left of the house

Plànol actual de la finca, amb el nou garatge projectat dibuixat (en gris) al racó sud-est, a l'esquerra de la casa

POINT OF VIEW²³

Left, drawn of the east façade as it will be seen from the street once the garage is built. To the right, Wooden model of the house, seen from the street side, with the garage front and centre

A l'esquerra, impressió dibuixada de la façana est tal i com es veurà des del carrer un cop fet el garatge. A la dreta, Maqueta de fusta de la casa, vista des de la banda que dona al carrer, amb el garatge en primer terme

large protrusions of bedrock in the solum pointing to a plausible explanation.

Over time, Mackintosh frequently visited the house. A family member later recalled one festive season when he was delivering presents dressed as Father Christmas. Incredibly, his false beard caught fire on contact with lit candles on the tree. A quick thinking Davidson dragged "Uncle Tosh" outside and into the garden pond, averting a potential disaster! The story of the Davidson family is intertwined with the house. Recently, the initials "HRD" (Hamish Reid Davidson) were discovered scratched onto a pane of glass in the play room.

My appreciation of Windyhill is amplified by the purity of its expression as well as its contribution to the development of an architect I admire greatly. Today, it is relatively under-appreciated, when compared to the larger Hill House, for instance. Outwith the School of Art, Windyhill is the only major work by Mackintosh still used for its original function. David Cairns, the owner of the house, has had furniture, fixtures and fittings restored in an academically rigorous manner, protecting the house for future generations. The patina of human habitation has enhanced the domesticity of the house: the fires are still lit; food is still prepared and served; and a fine collection of art adorns the walls, just as in Davidson's day. The influence of Cairns on Windyhill is as significant as that of Davidson who commissioned it.

In order to keep the house up to date with the requirements of modern living, I have been appointed to design a new motor garage on the south-east corner of the site, replacing a ca. 1980s carport. This work has allowed me to commence an ongoing period of research into this building that was so crucial to the development of one of Europe's most original innovators. Drawing on the ideas and intentions of Mackintosh at Windyhill to create

a narrative for the new motor garage, a harmonious dialogue is created between the new insertion and original built fabric. It does not seek to emulate Mackintosh's design; rather, it seeks to draw careful contrasts by way of transformation and variation in material qualities. It is envisaged that this small new building will, being of our time, support a masterpiece of the twentieth century. The story of Mackintosh's Windyhill continues to evolve and mature with time.

www.bard.scot
www.mackintosh-architecture.gla.ac.uk

Photomontage of the garage in the courtyard

Fotomuntatge del garatge dins el pati